

S tým, že výchova je pre správny rozvoj dieťaťa a jeho budúceho zaradenia do spoločnosti dôležitá, by zrejme súhlasil každý rodič. Ale odpovedí na otázku, ako správne vychovávať, je zrejme toľko, koľko je rodičov. Každý spôsob výchovy má svoje výhody aj nevýhody a najmä má iný vplyv na to, čo si naše dieťa so sebou poniesie do života. Pozreli sme sa na to, čo nám na túto tému hovoria odborné štúdie...

Aký máte štýl výchovy?

...a ako ním ovplyvníte budúcnosť vášho dieťaťa?

Moderný výskum ukazuje, že prvé tri roky života sú pre dieťa najviac formujúce. Rapídny rozvoj dieťaťa začína už pri jeho narodení a v závere tohto obdobia sú položené základy pre ďalší rozvoj, ktoré je možné len veľmi ťažko meniť. Znamená to teda, že výchova, alebo pôsobenie rodiča na dieťa, ktoré ovplyvňuje jeho vývoj, začína už v prvých dňoch života.

Teória väzby

Uznávaný a vedecky podložený smer názorov na to, aká je ideálna interakcia medzi rodičmi a deťmi, sa nazýva „teória väzby“ (attachment theory). Vychádza z toho, že dieťa k svojmu prežitiu i rozvoju potrebuje dospelú osobu ako oporu, ku ktorej si vytvorí vzťah. Táto väzba môže byť podľa prístupu k dieťaťu buď „bezpečná“, alebo „neistá“. Vytvorenie bezpečnej väzby je to, o čo sa každý dobrý rodič usiluje. Neistá väzba, naopak, podľa výskumov takmer bez výnimky

predstavuje poruchy správania a iné problémy v budúcnosti. Teória väzby nie je nič nové. Jej základy položil londýnsky klinický psychológ John Bowlby už koncom 40. rokov 20. storočia. Jeho kolegyňa Mary Ainsworth túto teóriu ďalej rozšírila o klinickú metódu, ako určiť typ väzby medzi matkou a dieťaťom po prvom roku života. Vďaka tejto merateľnosti sa mohli realizovať štúdie, ktoré ukazovali, že deti, ktoré si ako bábätká vytvorili bezpečnú väzbu so svojimi rodičmi, majú oveľa viac výhod oproti ostatným.

Tieto deti sú:

- viac súcitné s ostatnými,
- ľahšie nadväzujú priateľstvá,
- lepšie spolupracujú, sú veľkorysé a menej agresívne,
- v škole sa im lepšie darí,
- menej často sa u nich vyskytuje strach a depresie,
- sú schopné vytvoriť si počas života hlboké a dlhotrvajúce vzťahy.

Ako si vytvoriť správnu väzbu so svojim bábätkom?

Podľa štúdií sa bezpečná väzba vytvorí vďaka „citlivosti dospelého“. Väčšina výskumov sa zaoberá citlivosťou matky, pretože vo väčšine prípadov je to práve mama, ktorá trávi s bábätkom najviac času a je jeho oporou, ale väzbu si s dieťaťom môžu vytvoriť aj oteckovia, a pokiaľ je dieťa dané do starostlivosti, napríklad do jaslí alebo k babičke, vytvorí si väzbu aj s tými-to náhradnými opatrovníkmi.

Citlivosť dospelého sa dá zhrnúť do štyroch komponentov: *vedenie* si signálov dieťaťa, *správna interpretácia* týchto signálov a *správna reakcia* na tieto signály, ktorá sa *včas* dostaví.

Mamička (ale samozrejme aj otecko) by mali dokázať zaistiť, čo dieťa potrebuje, a uspokojiť tieto potreby čo možno najskôr. Bábätká sa nedajú rozmazať, a keď plačú, tak niečo naozaj potrebujú, aj keď to môže byť len prítomnosť niekoho blízkeho. Názory niektorých zástupcov staršej generácie, že si nás dieťa trénuje a že nesmieme pri každom zaplakaní hneď bežať k bábätku, sú podľa výskumov cestou, ako si vytvoriť neistú väzbu. Výskum napríklad preukázal, že pokiaľ k plačúcemu dieťaťku prideme do 90 sekúnd, upokojí sa v priemere do 5 sekúnd. Pokiaľ ho ale necháme plakať 3 minúty, upokojovanie nám bude trvať až 50 sekúnd. Znamená to teda, že pokiaľ 2x predĺžime našu reakciu, upokojovanie bude trvať 10x dlhšie! Taktiež je praxou overené, že deti, ktoré mamy nenechávajú „vyplakať“, plačú podstatne menej. Ale prísť k dieťaťu včas je tá ľahšia časť rodičovskej úlohy, horšie to je s tým, ako rozpoznať, čo dieťa potrebuje.

Mnoho sa dá samozrejme vycítiť, ale sú aj metódy detského „znakovania“ (znaková reč pre počujúce batolatá), ktoré umožnia dieťaťku, aby nám dalo najavo, čo chce alebo potrebuje. Ide o metódu, pri ktorej deti dlho, dlho predtým ako začnú hovoriť, používajú jednoduché gestá a znaky pri komunikácii. Znakovanie navyše napomáha vytvoreniu bezpečnej väzby tým, že rodičom odhalí, aké sú ich bábätká múdre a vnímavé už v ranom veku.

Rodičia potom často venujú deťom viac pozornosti a častejšie s nimi hovoria. Viac o metóde znakovania, ktorá sa začína u nás presadzovať, sa dozviete na www.babysigns.sk

Dokázať sa vcítiť do pocitov dieťaťa a porozumieť tomu, čo vlastne robí a prečo, nie je ľahké. Je to však určite ľahšie pre rodičov, ktorí vedia, čoho je dieťa v akom veku schopné. Pomôže im to pochopiť, že nemá vždy kontrolu nad tým, čo hovorí, a že im to nerobí napriek. Vnímaví rodičia sa riadia nielen intuíciou, ale aj znalosťou a neboja sa otvoriť aplikácii nových poznatkov pri výchove detí. Táto znalosť rodičom pomôže oceniť schopnosti ich bábätiak a batoliat, aj keď tieto schopnosti neboli použité práve tak, ako by si predstavovali.

Typickým príkladom je sedemmesačné bábätko, ktoré na zem hodí hračku. Mamička hračku zdvihne a vráti mu ju. Počas niekoľkých sekúnd hračka opäť letí na zem a za ňou fľaša s čajom, ktorá sa nachádzala v dosahu. Dieťa si tým testuje svet a pozoruje, čo sa stane, keď veci hodí „cez palubu“. To sa neznalej mamičke môže javiť ako zlomyseľnosť a ako jediné správne riešenie vidí odobratie všetkých vecí z dosahu dieťaťa. Informovaná mamička vie, že jej dieťaťko sa učí a práve prechádza dôležitou lekciami o tom, ako sú veci prítahované k zemi a ani ju nenapadne dieťa za to trestať. Intuícia vo výchove rozhodne pomôže, ale výskumy preukázali, že sama o sebe často nestačí. Informovaní rodičia vychovávajú úspešnejšie a šťastnejšie deti.

Bábätká od prírody milujú priamy kontakt s ľuďmi. Všetci to poznáme – bábätko sa usmeje, mamička sa tiež usmeje, dieťaťko sa zamračí, mama sa smutne pozrie, bábätko si zamrččí, mamička napodobňuje jeho zvuk. Takáto interakcia je nielen príjemná pre matky, lebo v tomto veľkom svete, ktorý je zatiaľ mimo ich kontroly, majú možnosť niečo konečne ovplyvniť, ale rovnako je dôležitá pre zdravý emocionálny vývoj dieťaťa. Umožňuje dieťaťku pocítiť, že mu niekto rozumie. Rovnaký pocit zažívame my, dospelí, keď nás niekto naozaj dobre chápe.

Výskum dokázal, že už veľmi malé bábätká si pamätajú, kto im rozumie a kto nie. Psychológovia pri tejto akcii testovali päťmesačné deti. Žena, ktorá test robila, najprv komunikovala tak, ako to bolo bábätkám príjemné, a potom prestala – pozerala sa na bábätko so „zamračenou“ tvárou. Po 15-tich mesiacoch deťom pustili video troch rôznych žien, ktoré sa deťom prihovárali. Dvaťmesačné batolatá spoľahlivo spoznali, ktorá žena sa na ne nepekne pozerala, keď boli bábätká, a odmietli sa na video pozerieť. Zdá sa teda, že drobci si nielen dobre pamätajú, ale ani tak rýchlo neodpúšťajú!

Vlievam nový život

Držíš dieťa v náručí a dávaš mu zo seba to najlepšie. Dojčenie je najprírodzenejším prejavom materskej lásky a pre bábätko najlepším spôsobom výživy. Kvalitu Tvojho mlieka ovplyvňuje to, čo ješ a piješ. Až 87 % materského mlieka

tvorí voda, preto je jej čistota a správne zloženie také dôležité. S láskou a rozumom Ťi prinášam pramenitú vodu Lucka, aby si si bola istá, že Tvoje telo má to, čo potrebuje pre tvorbu najlepšieho materského mlieka.

Som tu, keď život začína, som tu, aby život mohol pokračovať.

www.lucka.sk

Ďalším dôležitým aspektom pri vytvorení vzťahu k dieťaťu je spokojnosť a pohoda rodiča. Depresia alebo nespokojnosť môže nastať z najrozličnejších dôvodov – problémy v manželstve, finančné ťažkosti, zdravotné komplikácie, alebo len priveľa starostí a málo času sa s nimi popasovať. Pokiaľ depresia pretrváva dlhší čas, vážne to postihne aj emočné zdravie dieťaťa. Súvisí to najmä s tým, že pre mamu

v depresii je príliš ťažké, aby bola citlivá, vnímavá a naladená na dieťa. Chýba jej energia, trpezlivosť a radosť zo života, ktorá je potrebná pri starostlivosti o bábätko alebo aktívne batola. Výsledkom často býva, že deti matiek v depresii majú pocit, že sú odmietané a prežívajú strach – pocity, ktoré spôsobia vytvorenie neistej väzby.

Ďalšie aspekty ovplyvňujúce tvorbu väzby

Prístup matky k dieťaťu je daný v prvom rade tým, aký má mamička na výchovu svojho dieťaťa názor, ale aj správaním dieťaťa. Je to trochu začarovaný kruh – k „dobrym“ deťom je oveľa ľahšie správať sa citlivo, ale necitlivé správanie spôsobí, že dieťa často plače a je považované za „neposlušné“. Takže čo bolo skôr – existujú „neposlušné“ bábätká, alebo je „hnevnanie“ len reakciou „dobrych“ bábätiek na necitlivé správanie?

Odpoveď na túto otázku nie je jednoznačná. Záleží na tom, akú povahu si naše dieťa prinieslo na svet. Tá totiž podľa výskumov ovplyvní to, ako sa k nemu mamička bude správať a taktiež to, akú väzbu si medzi sebou vytvoria. Psychológovia rozoznávajú štyri kategórie takzvaného vrodeného temperamentu, kam sa dajú bábätká zaradiť už v prvých dňoch života. Čím je dieťa staršie, tým viac je jeho temperament ovplyvnený prostredím a výchovou rodičov. Ak príde novorodenec na svet s tým, že prehnane reaguje na najrozličnejšie podnety, nemá rado žiadnu zmenu ani mnoho ľudí okolo seba, ešte to neznamená, že z neho vyrastie samotársky a mrzutý človek. Znamená to však, že mamička tohto drobčeka bude mať o poznanie ťažšiu úlohu, aby svojmu dieťaťu pomohla rozvinúť sa v radostné dieťa, ktoré napriek tomu, že nevyhľadáva spoločnosť ďalších detí, dokáže si vytvoriť a udržať niekoľko blízkych priateľských vzťahov.

Výskum ďalej dokázal, že napriek tomu, že niektoré bábätká majú štatisticky nižšiu šancu na vytvorenie bezpečnej väzby so svojou mamou vďaka vrodenému temperamentu (ako v prípade uplakaného bábätka), včasná intervencia vo forme vyškolenej mamičky v danej problematike preukázala zvýšenie šancí na to, aby sa vytvorila bezpečná väzba.

Môže si pracujúca mama vytvoriť bezpečnú väzbu?

V USA sa touto kontroverznou otázkou zaoberajú už od 70. rokov a až nedávny výskum na viac ako tisíce detí, ktoré boli ako bábätká v rozličných druhoch dennej starostlivosti (napr. jasle, opatrovatelka, babička a pod.) preukázal, že množstvo času, ktoré matka strávi s dieťaťom, nemá vplyv na to, či sa medzi nimi vytvorí bezpečná väzba. Znamená to teda, že ak je mama s dieťaťom primeraný čas, počas ktorého vníma signály dieťaťa, správne ich interpretuje a včas a správne na ne reaguje, môže si s dieťaťom vytvoriť bezpečnú väzbu, aj keď s ním nie je počas celého dňa.

Vzhľadom na to si však dieťa musí vytvoriť bezpečnú väzbu aj k tomu, kto sa oň stará v matkinej neprítomnosti a je nanajvýš dôležité, aby aj tento náhradný opatrovateľ bol dostatočne citlivý. V niektorých zariadeniach napríklad používajú metódy, ktoré nútia bábätká k určitému režimu, ako napríklad, že dostávajú jesť až po minimálne troch hodinách, alebo ich v čase určenom na spanie nechávajú vyplakať, pokiaľ nezaspia – takýto prístup doma aj mimo domova je síce ľahší pre vychovávateľov, ale podľa výskumov vedie k porušeniu väzby a s tým spojenými negatívnymi následkami.

Okrem vrodeného temperamentu má vplyv na tvorbu bezpečnej väzby aj to, koľko fyzickej aj duchovnej pomoci dostane matka pri výchove svojho dieťaťa. Výskum vývojovej psycholožičky Susan Crockenberg ukázal, že čím viac pomoci, tým vyššia je pravdepodobnosť, že si vytvorí bezpečnú väzbu so svojím bábätkom. Táto pomoc môže prísť od partnera, ale aj od rodičov, priateľov, dokonca aj vďaka sociálnym pracovníkom. Táto pomoc dá mamičke možnosť odpočinúť si, nabráť nové sily a zdravú perspektívu do života.

Iný výskum na túto tému ukázal, že okolie môže poskytnúť pomoc aj rodine ako takej. Rodičia, ktorí sú členmi nejakej záujmovej skupiny, ľahšie znášajú záber, ktorý každodenný život s bábätkom či batolaťom prináša. V tomto smere sú neoceniteľné napr. materské centrá a rôzne krúžky a aktivity pre deti, kde sa mamičky vzájomne spoznávajú a majú príležitosť vytvoriť si záujmovú skupinu, ktorá bude oporou všetkým svojim členom.

Vzdelanie v oblasti výchovy detí je rovnako veľmi prospešné pre rodičov ako aj pre ich deti. Vhodné sú semináre o výchove a rozvoji detí, na ktorých okrem teórie majú rodičia príležitosť porozprávať sa o svojich názoroch a problémoch s ďalšími podobne zmýšľajúcimi rodičmi. Semináre o rozvoji emočnej inteligencie, ktoré okrem iného zahŕňajú aj témy teórie väzby a vrodeného detského temperamentu, je možné najst napríklad na stránkach www.gokids.sk

Dôležitosť väzby v ďalšom živote

Citlivosť matky a ďalších ľudí, ktorí sa o dieťa starajú, je dôležitá aj po prvom roku života. Jej charakteristika sa ale čiastočne mení. Pokiaľ sa staráme o bábätko (t. j. o dieťa do jedného roku veku), je naozaj dôležité vnímať jeho signály, správne ich interpretovať, správne a včas na ne reagovať aj v prípade, že niekedy máme pocit, že sú požiadavky bábätko nepodložené, či dokonca neoprávnené. Popestujte ho, keď si to žiada, nakŕmte ho, kedykoľvek chce atď. Bábätko sa rozmaznávať nedajú. Batolať už áno. Takže i Ainsworth vo svojich štúdiách poukazuje na to, že ako deti rastú, musia sa viac prispôbovať okoliu, a nie okolie im. Ďalej poukazuje aj na to, že deti majú potrebu cítiť určitú kontrolu nad svojou situáciou a schopnosť aspoň čiastočne ovplyvniť svoje okolie. Preto sa odporúča, aby reakcie rodičov na potreby detí po dvanástom mesiaci veku boli kompromisom medzi tým, čo dieťa chce a tým, čo je rozumné dopriať mu s ohľadom na jeho záujmy.

Interakcia matky s dieťaťom sa teda postupom času vyvíja a adaptuje. Nedávny výskum, ktorý sa sústreďil na batolať a deti v predškolskom

a rannom školskom veku ukázal, že matky, ktoré so svojimi bábätkami mali neistú väzbu, rušivo zasahujú do správania dieťaťa a častejšie dieťaťu prikazujú, čo presne má robiť. Na druhej strane, rodičia detí s bezpečnou väzbou dávajú deťom skôr podnety ako to správne urobiť a pomáhajú im objaviť, čo je pre ne správne. Sú deťom nablízku, ale nerozrušujú ich. Títo rodičia utvárajú okolo svojich detí akési pomyselné lešenie, ktoré im pomáha bezpečne budovať znalosti a naučiť sa problémy riešiť. Bezpečná väzba v prvom roku života je teda spojená s pozitívnym prístupom k deťom a rodičovstvu aj v ďalších rokoch života dieťaťa.

Vytvorenie bezpečnej väzby s rodičmi v prvom roku života je potrebné pre ďalší úspešný vývoj, ale samo osebe nestačí. Výskum zaoberajúci sa väzbou v období predškolského, školského veku, dospelosti ukazuje, že vytvorenie väzby s rodičmi je základom, ale v živote dieťaťa sú aj iní ľudia, ako napríklad učiteľia, s ktorými si dieťa vytvára bezpečnú alebo neistú väzbu, a tí potom ďalej dávajú smer budúcemu rozvoju a úspešnosti jedinca.

Štýl výchovy

Zatiaľ čo teória väzby je založená predovšetkým na citlivosti rodičov pri interakcii s bábätkom a jej vplyve na ďalší rozvoj dieťaťa, literatúra týkajúca sa štýlu výchovy sa sústreďuje na intenzitu prejavov rodičovskej lásky a prítomnosti, s akou rodičia svoje deti vychovávajú. Súvislosť medzi týmito aspektami výchovy a vplyvu na budúcnosť detí je popísaná v prácach autorov Maccoby & Martin (1983) a Diana Baumrind (1989 a 1991).

Správanie rodičov k dieťaťu sa podľa intenzity prejavov lásky a prítomnosti rodičov dá rozdeliť na štyri rodičovské štýly výchovy. Iba veľmi málo rodín má úplne vyhranené štýly, ktorý jednoznačne patrí do jednej skupiny. Ako pri každej klasifikácii, existujú rodiny, kde prítomnosť aj prejavu lásky sú na rozličnej úrovni stupnice a tým i vplyv na ich deti je viac-menej podobný

		PREJAVY LÁSKY	
		veľké	malé
PRÍSNOSŤ	veľká	podporujúce	prikazujúce
	malá	uvolnený	zanedbávajúci

tomu, čo ukazujú štúdie. Pre tých, ktorí váhajú v tom, či svojim deťom dostatočne prejavujú lásku, je možno vhodné spresniť, že z pohľadu tohto výskumu ide o emočné prejavy lásky, ako je pohladkanie, popestovanie, objatie, vládne slovo a pod. Prejav lásky z tohto pohľadu nie je tanier s dobrým jedlom, nová hračka, drahá dovolenka alebo predĺžená večierka.

Bdiem nad zázrakom života

Ty si ten zázrak života, bábätko. Si tu, aby život mohol pokračovať. V Tvojom telíčku sa práve dejú tie najúžasnejšie veci. Z malých buniek sa buduje veľký človek. Keď sa narodíš, Tvoje

telo obsahuje až 80 % vody, preto je dojčenská voda Lucka pre Teba taká dôležitá. Prinášam Ti v nej anjelské kúzlo životne dôležitých minerálov a stopových prvkov. Pre Tvoje zdravie. Pre úsmev Tvojej mamy. Preto väčšina mamičiek na Slovensku dáva svojim deťom Lucku. S láskou a rozumom.

Som tu, keď život začína, som tu, aby život mohol pokračovať.

www.lucka.sk

Prikazujúci štýl

Ide o rodičov, ktorí svoje deti vychovávajú s veľkou prísnosťou, ale s malými či dokonca žiadnymi prejavmi rodičovskej lásky. Majú na deti veľké nároky, ale neprejavujú im porozumenie a cit. Zriedka deťom vysvetľujú, prečo od nich to či ono žiadajú, a často používajú ako dôvod pre svoje požiadavky vetu: „Je to tak, pretože som to povedal a hotovo!“ Deti týchto rodičov majú často veľmi nízku motiváciu. V škôlke sú často nedôverčivé a utiahnuté do seba. Postupom času majú dievčatá týchto rodičov problémy so samostatnosťou a chlapci majú často problémy s nepriateľskými prejavmi voči okoliu. V dospelívaní mávajú tieto deti často problémy vychádzať s ostatnými deťmi a nedarí sa im v škole.

Uvoľnený výchovný štýl

Rodičia, ktorí prejavujú svojim deťom lásku, ale zároveň im mnoho (ak nie všetko) dovoľia, sú tí, ktorí nechávajú deti, aby sa samostatne rozhodli, čo budú robiť, kedy to budú robiť a ako to budú robiť. V takýchto rodinách deti môžu raňajkovať zmrzlinu, chodia spať o 23,00 hod. a podobne. Uvoľnení rodičia otvorene milujú svoje deti, ale nedoprajú im žiadny pravidelný režim a hranice, vďaka ktorým sa môžu správne vyvíjať. Z tohto pohľadu uvoľnení rodičia svoje deti zanedbávajú. Pokiaľ dieťa urobí niečo nesprávne alebo sa nevhodne zachová k inému dieťaťu, uvoľnený rodič nijako nezasahuje, nič nevysvetľuje, ale len chláholi a ďalej prejavuje svoju lásku. Deťom takýchto rodičov chýba sebakontrola. Často sú považované za nezrelé, len zriedka sa snažia spoľahnúť samy na seba a chýba im záujem niečo objavovať. Postupom času chýba týmto deťom záujem dosiahnuť dobré výsledky a ani sa nedokážu rozhodnúť, čomu by sa chceli venovať. Najmä dievčatá sú nepriebojné. V dospelívaní majú deti rodičov praktizujúcich tento štýl výchovy sklon k užívaniu návykových látok a porušovaniu zákonov.

Zanedbávajúci výchovný štýl

Do tejto skupiny patria rodičia, ktorí svojim deťom neprejavujú ani rodičovskú lásku, ani na ne nekladú žiadne nároky. Sú to rodičia, ktorí sa svojim deťom jednoducho nevenujú. V týchto rodinách chýba poriadok, disciplína aj prejav citov. Deti týchto rodičov majú väčšinou takmer nulový alebo veľmi malý záujem pomáhať druhým, majú sklony k asociálnemu správaniu a častejšie sa u nich prejavujú psychické problémy ako je depresia.

Podporujúci výchovný štýl

Štvrtý a posledný štýl rodičovského prístupu je podporujúci štýl. Ide o rodičov, ktorí dávajú svojim deťom najavo svoju lásku, ale pritom im poskytujú stabilitu vo forme daných pravidiel a hraníc, v ktorých sa musí dieťa pohybovať. Títo rodičia sú väčšinou veľmi prísni čo sa týka dodržiavania pravidiel, ale sú ochotní pravidlá s deťmi prediskutovať, vysvetliť im ich, a pokiaľ dieťa obháji svoj oprávnený postoj, sú ochotní pravidlá pozmeniť. Pritom v rámci daných pravidiel podporujúci rodičia doprajú svojim deťom dostatočnú slobodu. Správajú sa k deťom priateľsky a otvorene s nimi komunikujú. Majú na deti vysoké nároky a očakávajú od detí, že sa budú správať vyzreto. Výskum preukázal, že deti podporujúcich rodičov majú zo všetkých rodičovských štýlov najväčšiu nádej na úspech a spokojnosť v živote. Tieto deti sa vyznačujú vysokou motiváciou niečo dosiahnuť a sebakontrolou. Sú obľúbenejšie v kolektíve, sebaistejšie a schopnejšie ako väčšina ostatných detí. Navyše tieto deti majú snahu a túžbu pomáhať druhým a zapájať sa do všeobecne prospešných činností.

Na záver

Existuje mnoho ďalších štúdií týkajúcich sa rodičovských štýlov, ktoré k tejto téme pristupujú z rôznych uhlov pohľadu. Všeobecne sa dá povedať, ak už skúmajú rodičovský štýl akokoľvek, vysoká úroveň rodičovskej lásky a prítomnosti je vždy spojená s pozitívnym vplyvom na vývoj detí. Na záver by som ešte chcela uviesť, že napriek tomu, že rodičia sú najdôležitejší pri výchove svojich detí, pretože ich výchova dieťa sprevádza celým detstvom a dospelívaním, podieľajú sa na nej aj ďalší ľudia v živote dieťaťa. Niektorých si vyberáme a iných nie. Pokiaľ babička a dedko majú iný názor na výchovu dieťaťa ako my, rodičia, tak s tým asi veľa neurobíme. Ale ďalší ľudia, ktorí budú mať veľký vplyv na rozvoj a úspešnosť našich detí, sú učelia, ktorých do určitej miery vybrať môžeme. Je teda vhodné si zistiť, aký výchovný štýl sa praktizuje v jasliach, škôlke a škole, ktorým sa chystáme zveriť deti.

Súťaž

Súťažná otázka: Je bezpečná väzba dôležitá pre správny rozvoj dieťaťa? Áno... Nie?

Výhra: 5x poukážka na semináre pre rodičov s názvom Rozvoj emočnej inteligencie ako cesta ku spokojnosti a úspechu.

Seminár je určený rodičom detí od narodenia do 3 rokov a je k dispozícii v rôznych mestách SR. Poukážka v hodnote **12 EUR** je prenosná a zahŕňa 2-hodinový seminár a pracovný zošit s výukovými materiálmi na túto tému.

Viac o seminári nájdete na www.gokids.sk a www.babysigns.sk.

Správne odpovede posielajte do 20. júla 2010 na e-mail sutaz@mamaaja.sk, heslo: VÄZBA. Nezabudnite pripojiť svoje meno, adresu a telefónne číslo.